

РЕФЕРЕНДУМ ПРО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ КАТАЛОНІЇ: ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Гострою проблемою сучасності є самовизначення окремих територій і народів, форми його здійснення, порядок набуття та визнання окремими державами і міжнародною спільнотою. Яскравим прикладом невизначеності даної проблеми став референдум за незалежність Каталонії 1 жовтня 2017 року.

Рух за самовизначення Каталонії бере свій початок у останній третині ХІХ ст., активізувався на початку ХХІ ст., але не є однорідним, має напрямки за розширення автономії у складі Іспанії та за державний суверенітет. Ставлення каталонців до проблеми самовизначення також не є односпайним, що підтверджується результатами соціологічних опитувань: так, у грудні 2016 року «за» незалежність було 44,9% мешканців, «проти» – 45,1%. На початку вересня 2017 року 47% каталонців підтримували відокремлення від Іспанії, 44,45% виступали проти. Ідею референдуму підтримали 80% каталонців, однак більшість вважала, що він має бути узгоджений із владою Іспанії[1].

Слід зазначити, що референдуму 1 жовтня 2017 року передував заблокований урядом Іспанії референдум 2014 року, якій був проведений урядом Артура Маса як позбавлене юридичної сили опитування громадян.

29 вересня 2017 року представники двох каталонських партій «Разом за» та «Кандидатура народної єдності» зареєстрували у парламенті Каталонії законопроект, який встановлював порядок дій щодо виходу Каталонії зі складу Іспанії. 6 вересня парламент проголосував за Закон «Про референдум щодо самовизначення Каталонії», 72 голоси було віддано «за», 60 – «проти», 3 – «утрималися», у той же день закон був підписаний головою уряду К. Пучдемоном. 8 вересня парламент Каталонії 72 голосами підтримав законопроект «Про правовий та установчий перехідний період республіки».

Уряд Іспанії звернувся із позовом до Конституційного суду держави щодо незаконності прийнятих Каталонією документів. Влада Каталонії представила

референдум як вимушений захід, викликаний небажанням Іспанії надати автономному регіону більш широких повноважень. Влада Іспанії, у свою чергу, наголошувала на незаконності проведення референдуму. Конституційний суд Іспанії призупинив дію всіх документів щодо референдуму, які були прийняті генералітетом і парламентом Каталонії. Відповідно до ст. 155 Конституції Іспанії, за її урядом закріплено право отримати від сенату необхідні повноваження для забезпечення дії національних законів у будь-якій із 17 автономій, але ця стаття конституції не застосовувалася до подій 2017 року.

На питання «Чи бажаєте Ви, щоб Каталонія була незалежною державою у формі республіки?» на референдумі 1 жовтня 2017 року «так» відповіли 2 044 038 осіб, що склало 90,18 %, «ні» – 177 547 осіб, тобто 7,83 % опитаних. Явка склала 43,03 %, тобто проголосувало 2 286 217 виборців [2]. При цьому поліція вилучила 700 тис. заповнених бюлетенів, які не враховувалися у результати референдуму. Виборчі дільниці були відкриті у 75% муніципальних округів. В інших голосування пройшло у приміщеннях, які належать регіональній владі, а не муніципалітетам. Поліція Каталонії не підтримала силових дій іспанської адміністрації, але від дій силовиків, які були прислані центральною владою постраждало біля 1000 осіб.

Після референдуму К. Пучдемон заявив про необхідність посередництва третіх сил та про неможливість автоматичного визнання незалежності Каталонії іншими державами. 10 жовтня він підписав декларацію про незалежність Каталонії, але її введення у дію було відкладене до переговорів із центральною владою. У відповідь 19 жовтня уряд Іспанії розпочав процес позбавлення Каталонії автономії відповідно до ст. 155 Конституції Іспанії, а 21 жовтня уряд Каталонії був відправлений у відставку. 27 жовтня парламент Каталонії проголосив незалежність Республіки Каталонія, «за» проголосували 70 депутатів із 135, депутати від опозиційної меншості були відсутні на знак протесту. Через годину Сенат Іспанії більшістю у 247 голосів проти 47 проголосував за введення у Каталонії прямого правління із Мадриду. У

відповідності до процедури каталонський парламент був розпущений, дострокові вибори призначені на 21 грудня.

Явка виборців була рекордно високою – 79%. Хоча відносна більшість голосів (25,4%) була віддана за партію, що підтримує автономний статус Каталонії у складі Іспанії, 52% мандатів (70 із 135) отримала коаліція з трьох партій, що відстоюють її незалежність. Разом партії, які виступають за суверенітет Каталонії отримали 47,5 % голосів, у той час як партії, що виступають проти – 43,5 %, а 7,5% набрала партія «Можемо», яка відстоювала свободу вибору шляхом референдуму. Відсотковий бар'єр, колегія виборщиків, яка збільшує представництво переважно каталаномовних сільських регіонів за рахунок Барселони, призвели до того, що 47,5% голосів фактично перетворилися у 52% місць у парламенті. У результаті виборів партії, що підтримують відокремлення Каталонії знову мають більшість у парламенті.

Підводячи підсумок, можна констатувати, що каталонський референдум не має правових наслідків. Реальним результатом став розпуск каталонських регіональних органів влади, арешт та кримінальне переслідування колишніх керівників Каталонії. У позачергових виборах до регіонального парламенту, що відбулися у грудні 2017 року, взяли участь всі партії, що не дозволяє поставити під сумнів їхню легітимність. Але результати референдуму, не зважаючи на значні недоліки у процедурі його проведення, продемонстрували наявність у регіоні близько половини населення, яка не пов'язує майбутнє Каталонії із Іспанією. Таке ставлення підтверджується і результатами позачергових парламентських виборів. Ситуація однаково складна як для прибічників єдності Іспанії, так і для прихильників незалежності Каталонії, адже населення розкололося навпіл у своїх поглядах на майбутнє держави. Силові методи втручання іспанської адміністрації у проведення референдуму не сприяли знаходженню компромісу.

Література

1. Жерард Пруна. За проголосовало 2.020.144, 90% // Периодическое издание АРА. [Электронный ресурс]. 02.10.2017. URL:https://www.ara.cat/politica/independenciai-simposavots_0_1879612291.html

2. Желтов М. В. «Пучдемониада» или ещё один великий упущенный шанс Каталонии // ИнтерИзбирком. Аналитический портал о выборах в мире. [Электронный ресурс]. 30.01.18.URL:<http://izbircom.com/2018/01/30>

Стогова, О.В. Референдум про незалежність Каталонії: правові наслідки [Текст] / О.В. Стогова // Європейські цінності та практики у політико-правовому дискурсі: збірник матеріалів XXXI Харківських політологічних читань (м. Харків, 25 трав. 2018 р.). – Харків: Право, 2018. – С. 84-86.